

П. В. Голобуцький

Кравченко Віктор Андрійович

КРАВЧЕНКО Віктор Андрійович (11. 10. 1905, м. Катеринослав, нині Дніпропетровськ – 25. 02. 1966, м. Нью-Йорк, США) – громадський діяч, публіцист. 1929 вступив до ВКП(б). Під час насильниць. колективізації брав участь у вилученні хліба у селян. Навч. у Дніпродзержин. металург. інституті (Дніпроп. обл.), де товаришував із [Л. Брежнєвим](#). Працював на металург. заводах Донбасу. Під час 2-ї світової війни 1943 у складі комісії із закупівель направлений рад. урядом до Вашингтона. 4 квітня 1944 не з'явився на роботу. Деякий час переховувався в емігрантів, згодом попросив політ. притулку в США. Вимогу рад. посольства повернути К. до СРСР амер. сторона не задовольнила. 1946 опублікував кн. «I chose Freedom» («Я обираю свободу»), яка відразу ж стала бестселером. У ній йшлося про злочини сталін. режиму (зокрема голодомор 1932–33), систему ГУЛАГу, співпрацю урядів Й. Сталіна і А. Гітлера. Водночас автор засуджував «сепаратист.» політику, що загрожувала територ. цілісності Росії (це стало причиною несприйняття К. у середовищі патріотично налашт. укр. діаспори). Міністерство держ. безпеки СРСР організувало міжнар. кампанію з дискредитації К., до якої долучилися й окремі інтелектуали країн Заходу. Так, Ж.-П. Сартр написав п'єсу, в якій К. зображено агентом Центр. розвідув. упр. США; франц. комуніст. г. «Les Lettres Françaises» опублікувала статтю, в якій стверджувалося, що факти, про які йдеться в книзі, вигадані, а її справжнім автором є амер. спецслужби. К. подав на газету позов до суду. Судові слухання тривали у Парижі від 24 січня до 22 березня 1949. Вони стали тогочас. світ. сенсацією, окремі журналісти називали їх «процесом століття». Рад. спецслужби з метою тиску на К. залучили до справи його колишню дружину та друзів. Захисниками газети виступали фізик Ф. Жоліо-Кюрі, єпископ Кентерберійський Х. Джонсон, відомий журналіст П. Деке та ін. прорадянськи налашт. діячі. У свою чергу адвокати К. викликали у якості свідків колиш. в'язнів рад. концтаборів, М. Бубер-Нойманн – дружину покійного нім. комуніста, виданого Й. Сталіним нацистам, а також колиш. льотчика франц. винищув. авіац. полку «Нормандія–Німан» А. Муане. К. виграв процес, що стало доказом правдивості інформації про злочини сталін. режиму в СРСР (П. Деке змінив своє ставлення до книги К. і навіть написав передмову до одного з її перевидань). Після завершення процесу К. опублікував у Парижі кн. «Процесс Виктора Кравченко». Мешкав у США, майже всі кошти, отримані з перевидань, уклав у бізнес, який виявився невдалим. 1966 К. знайшли мертвим у влас. квартирі. За офіц. версією, він покінчив життя самогубством, однак

слідство так і не змогло пояснити всіх суперечливих обставин смерті. Після здобуття Україною незалежності син К. за заповітом батька розвіяв його прах над рідною землею.

Рекомендована література

1. Носик Б. Этот странный парижский процесс. Москва, 1991;
2. Шаповал Ю. Відповідальність пам'яті // Форум націй. 2006, 11 листоп.

Бібліографічний опис:

Кравченко Віктор Андрійович / П. В. Голобуцький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-2468>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).